
DOI: 10.4467/29567610PIB.25.036.23021

dr hab. Irena Malinowska, prof. WSKZ

ORCID:0000-0002-9194-3121

Wyższa Szkoła Kształcenia Zawodowego we Wrocławiu

mgr Aleksandra Siewert

ORCID: 0009-0008-7686-694X

Wyższa Szkoła Kształcenia Zawodowego we Wrocławiu

PATOLOGIE SPOŁECZNE JAKO CZYNNIK DESTABILIZUJĄCY BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE W POLSCE

SOCIAL PATHOLOGIES AS A FACTOR DESTABILIZING PUBLIC SAFETY IN POLAND

Streszczenie

Celem artykułu jest analiza wpływu patologii społecznych na poziom bezpieczeństwa publicznego w Polsce oraz ukazanie ich roli jako czynnika destabilizującego funkcjonowanie państwa i społeczeństwa. W tekście omówiono istotę bezpieczeństwa publicznego, przedstawiono główne kategorie współczesnych zagrożeń oraz dokonano charakterystyki wybranych patologii społecznych, takich jak alkoholizm, narkomania, przestępczość i przemoc, ukazując ich konsekwencje dla ładu społecznego i bezpieczeństwa obywateli. Artykuł analizuje także mechanizmy, poprzez które zjawiska dewiacyjne prowadzą do naruszania stabilności społecznej i zwiększenia ryzyka przestępczości oraz innych form destrukcji społecznej. Problem badawczy sformułowano: w jaki sposób patologie społeczne wpływają na poziom bezpieczeństwa publicznego w Polsce? Postawiona hipoteza badawcza zakłada, że patologie społeczne w sposób istotny i wielowymiarowy destabilizują bezpieczeństwo publiczne, prowadząc do wzrostu zagrożeń społecznych, obniżenia jakości życia oraz osłabienia poczucia bezpieczeństwa obywateli. W artykule zastosowano metody teoretyczne, takie jak analiza treści, analiza porównawcza oraz krytyczna analiza literatury przedmiotu. Wśród zastosowanych metod naukowych autorki wymieniły analizę, w tym analizę treści, analizę porównawczą oraz krytyczną analizę literatury przedmiotu.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo publiczne, patologie społeczne, przestępczość, uzależnienia, zagrożenia społeczne.

Summary

The aim of the article is to analyze the impact of social pathologies on the level of public safety in Poland and to show their role as a factor destabilizing the functioning of the state and society. The text discusses the essence of public safety, presents the main categories of contemporary threats and characterizes selected social pathologies, such as alcoholism, drug addiction, crime and violence, showing their consequences for social order and the safety of citizens. The article also analyses the mechanisms through which deviant phenomena lead to the violation of social stability and increase the risk of crime and other forms of social destruction. The research problem was formulated: how do social pathologies affect the level of public safety in Poland? The research hypothesis assumes that social pathologies significantly and multidimensionally destabilize public safety, leading to an increase in social threats, a decrease in the quality of life and a weakening of citizens' sense of security. The article uses theoretical methods such as content analysis, comparative analysis and critical analysis of the literature on the subject. Among the applied scientific methods, the authors listed analysis, including content analysis, comparative analysis, and critical analysis of the literature.

Keywords: public safety, social pathologies, crime, addictions, social threats.

Wstęp

Bezpieczeństwo publiczne stanowi jeden z fundamentalnych filarów funkcjonowania państwa i społeczeństwa, determinując stabilność życia społecznego, gospodarczo-politycznego oraz jakość codziennego funkcjonowania obywateli. Współczesne rozumienie bezpieczeństwa publicznego wykracza poza tradycyjne ujęcia związane wyłącznie z porządkiem publicznym, obejmując ochronę życia, zdrowia i mienia, jak również zapewnienie stabilnych warunków rozwoju społecznego. Jednocześnie w ostatnich dekadach obserwuje się wyraźny wzrost zjawisk patologicznych, które w sposób bezpośredni i pośredni wpływają na poziom bezpieczeństwa publicznego. Problemy takie jak przestępczość, uzależnienia, przemoc, marginalizacja, nierówności społeczne czy działalność subkultur i grup o charakterze destrukcyjnym stały się integralną częścią dyskursu dotyczącego współczesnych zagrożeń.

Patologie społeczne cechuje wysoka dynamika oraz wieloczynnikowe podłoże. Ich źródłem są zarówno uwarunkowania ekonomiczne i społeczne, takie jak ubóstwo, bezrobocie czy zanikanie tradycyjnych więzi, jak i czynniki kulturowe, środowiskowe oraz psychologiczne. Zjawiska te nie tylko naruszają normy społeczne i prawne, lecz również generują konkretne szkody: prowadzą do destabilizacji środowisk lokalnych, wzrostu przestępczości, obciążeń dla systemu zdrowia i opieki społecznej, a przede wszystkim – do osłabienia poczucia bezpieczeństwa obywateli. W konsekwencji patologie społeczne

stają się jednym z kluczowych czynników wpływających na kształtowanie polityki bezpieczeństwa państwa oraz strategii prewencyjnych w obszarze bezpieczeństwa publicznego.

W niniejszym artykule podjęto analizę patologii społecznych jako istotnego elementu destabilizującego bezpieczeństwo publiczne w Polsce. Przedstawiono ewolucję pojęcia bezpieczeństwa publicznego, współczesne klasyfikacje zagrożeń oraz znaczenie zjawisk patologicznych w kontekście funkcjonowania instytucji państwowych i lokalnych społeczności. Wskazano również na powiązania pomiędzy poszczególnymi formami patologii a poziomem zagrożenia bezpieczeństwa publicznego, ze szczególnym uwzględnieniem takich zjawisk jak alkoholizm, narkomania, przestępczość, przemoc i zaburzenia zdrowia psychicznego. Zarysowano także wyzwania stojące przed organami państwa w zakresie profilaktyki, prewencji i redukcji negatywnych skutków omawianych zjawisk.

Celem artykułu jest ukazanie, w jaki sposób patologie społeczne wpływają na stabilność społeczną oraz funkcjonowanie systemu bezpieczeństwa publicznego w Polsce, a tym samym wskazanie obszarów wymagających wzmocnienia i dalszych działań instytucjonalnych. W obliczu rosnącej złożoności zagrożeń niniejsza analiza ma stanowić wkład w dyskusję nad kierunkami doskonalenia polityk bezpieczeństwa i działań prewencyjnych, będących warunkiem zwiększenia odporności społeczeństwa i państwa na współczesne zjawiska patologiczne.

Istota bezpieczeństwa publicznego

Definiując bezpieczeństwo publiczne, warto w pierwszej kolejności odnieść się do etymologii tego pojęcia. Termin „bezpieczeństwo publiczne”, podobnie jak samo „bezpieczeństwo”, wywodzi się z angielskiego *public security*, które ma swoje korzenie w łacińskim określeniu *sine cura*. Przymiotnik „public” oznacza coś otwartego, powszechnego lub oficjalnego. Słowniki języka polskiego definiują to pojęcie jako dotyczące całego społeczeństwa bądź pewnej zbiorowości¹. Co istotne, to co jest publiczne, pozostaje dostępne dla wszystkich i odbywa się przy udziale świadków, w sposób oficjalny. Bezpieczeństwo publiczne stanowi przedmiot regulacji licznych aktów normatywnych, obejmujących obszary wymagające szczególnej troski państwa. W dyskursie publicznym przywoływane jest bezpieczeństwo publiczne jako dobro, którego ochrona ma istotne znaczenie z punktu widzenia roli i zadań państwa i jego organów².

Kluczowym interesem społeczeństwa, postrzeganego jako integralna część państwa, jest gotowość do przeciwdziałania zagrożeniom oraz minimalizowania

1 Słownik języka polskiego, tom 4, Warszawa 2007, s. 365–366.

2 D. Fleszer, K. Małysa, *Bezpieczeństwo publiczne i jego konstytucyjne znaczenie*, „Roczniki Administracji i Prawa”, XXIV, z. 1, 2024, s. 34.

ich skutków, tak aby zapewnić obywatelom możliwość swobodnego funkcjonowania i rozwoju. Aspekt ten ściśle wiąże się z realizacją polityki bezpieczeństwa państwa, której celem jest zaspokajanie podstawowych potrzeb oraz dobro wspólne. W kontekście nowoczesnych ujęć bezpieczeństwa publicznego, zasadne jest ukazanie jego ewolucji na przestrzeni poszczególnych etapów funkcjonowania państwa.

W okresie międzywojennym koncepcje bezpieczeństwa publicznego były ściśle powiązane ze spokojem publicznym oraz utożsamiane z zaangażowaniem i odpowiedzialnością policji. Po II wojnie światowej kwestie bezpieczeństwa i porządku publicznego stały się domeną administracji spraw wewnętrznych, której głównym celem było zapewnienie skutecznej realizacji zmian ustrojowych. Pomimo tych działań oraz wyraźnego określenia statusu prawnego i publicznego policji, opracowano przedwojenne definicje, mające na celu dostosowanie ich do nowej sytuacji politycznej³. W późniejszych latach PRL nie porzucono koncepcji bezpieczeństwa publicznego. W analizach naukowych Stefana Bolesta bezpieczeństwo publiczne zostało ujęte jako system instrumentów oraz stosunków społecznych regulowanych przez prawo, normy moralne oraz zasady współżycia społecznego, którego rolą jest ochrona społeczeństwa, jednostek oraz ich własności przed działalnością człowieka i zagrożeniami będącymi rezultatem sił natury. System instrumentów prawnych i szczególnych stosunków społecznych regulowanych przepisami prawa służy przeciwdziałaniu zagrożeniom życia, zdrowia i mienia obywateli oraz eliminowaniu ich skutków⁴.

Na gruncie naukowym i prawnym pojawiły się różnorodne koncepcje od konserwatywnych, postulujących jedynie niewielkie zmiany w interpretacji definicji bezpieczeństwa publicznego, po liberalne, skupiające się na ochronie praw człowieka poprzez ograniczenie uprawnień niektórych formacji, w tym Policji⁵. Pomimo licznych wysiłków, w początkowym okresie III RP kontynuowano koncepcje obowiązujące w PRL. Nowa Konstytucja RP z 2 kwietnia 1997 roku wprowadziła istotną zmianę w rozumieniu bezpieczeństwa publicznego, rozszerzając je o pojęcie bezpieczeństwa wewnętrznego. Początkowo terminy te traktowano jako synonimy, utożsamiając je z realizacją funkcji bezpieczeństwa wewnętrznego państwa. Obecna definicja bezpieczeństwa publicznego nie jest pozbawiona wpływu wcześniejszych doktryn ani wolna od problemów interpretacyjnych. W doktrynie prawa współczesne bezpieczeństwo publiczne ujmowane jest jako pozytywny stan państwa, obejmujący państwo, jego ustrój, instytucje oraz obywateli, ich życie, zdrowie i mienie. „*Jego granice zakreślają*

3 S. Pieprzny, *Ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego w prawie administracyjnym*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2007, s. 29.

4 S. Bolesta, *Pojęcie porządku publicznego w prawie administracyjnym*, „*Studia prawnicze*”, Nr 1 (75), 1983, s. 230.

5 P. Majer, *Ustawy polskiej policji, Źródła z komentarzem*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2007, s. 241.

przepisy prawa, stanowiąc parasol ochronny przed niebezpieczeństwami, niezależnie od źródeł ich pochodzenia”⁶.

Przytoczona definicja szeroko ujmuje kwestie bezpieczeństwa publicznego, obejmując nie tylko państwo i jego ustrój, lecz także wszelkie instytucje państwowe oraz obywatele w kontekście ochrony życia, zdrowia i mienia. Bezpieczeństwo publiczne nie ogranicza się do kwestii naruszenia instytucji państwowych, ale odnosi się również do zasad współżycia społecznego ustanowionych przez porządek publiczny i normy moralne. Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego polega na gwarantowaniu niezakłóconego funkcjonowania instytucji społecznych i publicznych, jak również ochronie życia, zdrowia i majątku obywateli, co realizowane jest poprzez przestrzeganie uznanego porządku prawnego. Wskazane pojęcie pozostaje w ścisłym związku z pojęciem porządku publicznego, rozumianego jako stan stabilności i ładu będący efektem respektowania przez jednostki i grupy społecznego systemu prawnego obowiązującego w państwie⁷.

Jedną z istotnych definicji bezpieczeństwa publicznego przedstawił Stanisław Pikulski. W swojej publikacji uwzględnia on aktualne uwarunkowania oraz odnosi się do zagadnień poruszanych przez doktrynę w minionych latach. Według autora, bezpieczeństwo publiczne stanowi najwyższą wartość społeczną, decydującą o ochronie życia obywateli, ich poczuciu pewności podczas codziennych czynności oraz spokoju związanym z życiem, zdrowiem i majątkiem własnym oraz bliskich. Pikulski podkreśla, że definicja bezpieczeństwa publicznego powinna obejmować pożądany stan rzeczy umożliwiający sprawne funkcjonowanie instytucji państwowych oraz zapewnienie bezpieczeństwa obywateli, w tym ochronę ich życia, zdrowia i mienia. Zakłócenie bezpieczeństwa publicznego przez człowieka może mieć charakter umyślny lub nieumyślny i wiązać się z przestępstwami bądź naruszeniami⁸.

Bezpieczeństwo publiczne to stan, w którym brak zagrożeń dla życia obywateli jest efektem skutecznego działania struktur państwowych oraz innych podmiotów uprawnionych do przeciwdziałania potencjalnym zagrożeniom i zapobiegania celowym działaniom godzącym w porządek publiczny, interesy państwa, życie, zdrowie i mienie społeczeństwa. System bezpieczeństwa publicznego tworzą organy państwowe, samorządowe oraz przedsiębiorstwa zajmujące się ochroną osób i mienia, przy czym każdy z tych podmiotów posiada odrębne uprawnienia i zakres odpowiedzialności⁹.

Alternatywną perspektywę w analizie bezpieczeństwa publicznego prezentuje Marek Mączyński. Autor ten odwołuje się do wielowiekowej tradycji definiowania

6 S. Pieprzny, ... op. cit. s. 29.

7 B. Kuc, Z. Ścibiorek, *Zarys metodologii nauk o bezpieczeństwie*, Toruń 2018, s. 56.

8 S. Pikulski, *Podstawowe zagadnienia bezpieczeństwa publicznego. Prawne i administracyjne aspekty bezpieczeństwa osób i porządku publicznego w okresie transformacji ustrojowo - gospodarczej*, Olsztyn 2000, s. 101.

9 A. Zieliński, *Bezpieczeństwo publiczne jako podstawowy obowiązek państwa ze szczególnym uwzględnieniem roli policji w tym obszarze działań*, Nr 3/2017, s. 83-99.

tej funkcji władzy, która jest głęboko zakorzeniona w świadomości społecznej i intuicyjnie rozumiana. Mączyński skupia się na relacjach pomiędzy życiem społecznym a działaniami ochronnymi państwa, podkreślając konieczność realizacji działań zmierzających do zaspokojenia podstawowych potrzeb społeczności, takich jak ochrona jej członków przed zagrożeniami zewnętrznymi oraz ze strony innych jednostek czy zbiorowości, jak również efektywna kontrola dewiacji społecznych¹⁰. W kontekście własności materialnej i intelektualnej autor akcentuje znaczenie poszanowania praw własności, rozumienia zagrożeń ekonomicznych oraz umiejętności rozróżniania między zagrożeniami teoretycznymi a rzeczywistymi.

W literaturze naukowej bezpieczeństwo publiczne definiowane jest jako stan osiągany w wyniku działań państwowych realizowanych w ramach strategicznej polityki bezpieczeństwa¹¹. Obejmuje on ochronę życia, zdrowia oraz mienia narodowego przed przemocą i działaniami bezprawnymi. Definicje te podkreślają, iż bezpieczeństwo publiczne nie stanowi stanu przypadkowego, lecz rezultat systematycznych i celowych działań państwa. Jednocześnie wskazują na ścisły związek pomiędzy bezpieczeństwem publicznym a funkcjonowaniem państwa wewnętrznego; bezpieczeństwo publiczne stanowi integralną część bezpieczeństwa wewnętrznego.

Z perspektywy analizowanych koncepcji należy zaznaczyć, że bezpieczeństwo publiczne, rozumiane jako stan faktyczny, nie jest tożsame z ideą społeczeństwa idealnego, w którym praworządność i wartości takie jak życie, zdrowie czy mienie są całkowicie niezagrożone. W praktyce oznacza ono dążenie do zapewnienia możliwie najwyższego poziomu ochrony tych wartości, będącego rezultatem skoordynowanych działań organów państwowych oraz samorządowych.

Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego jest jednym z fundamentalnych obowiązków państwa, nierozzerwalnie związanym z genezą władzy publicznej¹². Obowiązek ten realizowany jest poprzez działania służące utrzymaniu pokoju społecznego oraz porządku w relacjach międzyludzkich. Utrzymanie bezpieczeństwa, spokoju i ładu publicznego powierzone jest wielu instytucjom, zarówno centralnym, jak i lokalnym, przy czym kluczową rolę odgrywają organy dedykowane tym zagadnieniom, takie jak Policja¹³. Należy jednak pamiętać, że skuteczne przeciwdziałanie wszelkim zagrożeniom wykracza poza kompetencje jednej służby i wymaga zaangażowania innych podmiotów, np. Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego czy Straży Miejskiej, wyposażonych w odpowiednie uprawnienia i instrumenty prawne.

10 M. Mączyński, *Samorząd terytorialny a ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego na szczeblu lokalnym*, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 1998, s. 15.

11 J. Kaczmarek, W. Łepkowski, B. Zdrozdrowski (red.), *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, AON, Warszawa 2018, s. 14.

12 B. Wiśniewski, *Bezpieczeństwo publiczne* [w:] *Bezpieczeństwo wewnętrzne RP*, Warszawa 2004, s. 36

13 F. Mroczo, *Problemy bezpieczeństwa i porządku publicznego*, „Refleksje społeczno-gospodarcze”, nr 14, 2010.

Dla równoważenia bezpieczeństwa zbiorowego ze swobodami obywatelskimi państwo ustanawia normy postępowania oraz środki ochrony praw jednostki. W działania na rzecz utrzymania porządku angażują się również inne organy państwowe, samorządowe, a także sądy i prokuratura.

Zgodnie z *Słownikiem terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, bezpieczeństwo publiczne jest stanem, który wynika z efektywnej ochrony i obrony osób oraz mienia przed zagrożeniami występującymi na lądzie, morzu i w powietrzu. Ta definicja akcentuje środowiskowy charakter zagrożeń rodzących konieczność zorganizowanej obrony.

W sensie społecznym bezpieczeństwo publiczne obejmuje zaspokojenie podstawowych potrzeb egzystencjalnych, zapewnienie przetrwania, pewności oraz stabilności osobom pozostającym pod jurysdykcją danego państwa. Bezpieczeństwo indywidualnych członków społeczeństwa wpływa na pokój i stabilność społeczną, stanowiąc fundament sprawnego funkcjonowania narodu. Tak jak ład i spokój społeczny warunkują rozwój i trwałość państwa, tak zachowanie bezpieczeństwa publicznego jest kluczowe dla utrzymania bezpieczeństwa narodowego. Bezpieczeństwo publiczne można zatem określić jako pozytywny stan państwa, osiągany poprzez koordynację polityk bezpieczeństwa i udział instytucji państwowych oraz obywateli, mający na celu ochronę życia, zdrowia i mienia.

Zagrożenia bezpieczeństwa publicznego

Współczesny świat niesie ze sobą nowe rodzaje zagrożeń związanych z organizacją i funkcjonowaniem przestrzeni publicznej. Są to zarówno obawy dotyczące życia społecznego, jak i wyzwania wynikające z rozwoju nowoczesnych technologii. Chociaż pojęcie zagrożenia wydaje się intuicyjne, nie istnieje jedna powszechnie przyjęta definicja – literatura przedmiotu nie daje jednoznacznej interpretacji. Bardziej precyzyjna definicja zagrożenia pojawia się w kontekście sytuacji złożonych i zakłada, że człowiek odczuwa lęk przed utratą szczególnie cenionych wartości, zwłaszcza własnego życia. Zagrożenie można postrzegać jako:

- ryzyko wystąpienia szkody,
- sytuację stwarzającą możliwość powstania szkody,
- potencjalne okoliczności prowadzące do strat,
- zdarzenie mogące skutkować urazami lub utratą zdrowia,
- źródło zagrożenia,
- czynnik mogący spowodować obrażenia lub problemy zdrowotne,
- niebezpieczny stan rzeczy¹⁴.

14 B. Bonisławska, *Współczesne zagrożenia dla bezpieczeństwa publicznego*, „Zeszyty Naukowe WSEI seria: ADMINISTRACJA”, 2(1/2012), 2012, s. 116.

Współczesność charakteryzuje się wyraźną ewolucją zagrożeń, spośród których na szczególną uwagę zasługują klęski żywiołowe oraz ataki terrorystyczne. Stanowią one poważne zagrożenie dla społeczeństwa i w istotny sposób wpływają na funkcjonowanie ludzi, państw oraz instytucji, zwłaszcza w obszarach gospodarczych i społecznych. Wraz ze wzrostem liczby realnych zagrożeń we współczesnym świecie wzmacnia się potrzeba poszukiwania skutecznych rozwiązań w zakresie bezpieczeństwa. Dotychczasowe zagrożenia miały przede wszystkim charakter naturalny, obejmując takie zjawiska jak powodzie, trzęsienia ziemi, erupcje wulkanów czy katastrofy kosmiczne, na które człowiek nie miał wpływu. Obecnie przeważają zagrożenia o charakterze cywilizacyjnym, będące głównie konsekwencją działalności człowieka. Współczesne zagrożenia bezpieczeństwa definiuje się jako ryzyko wystąpienia zdarzeń, zarówno przypadkowych, jak i zamierzonych, mogących zakłócić funkcjonowanie systemu politycznego i gospodarczego, a także warunki życia ludności oraz stan środowiska naturalnego. Spośród aktualnych wyzwań i zagrożeń istotną rolę odgrywają zagadnienia pozamilitarne, dotyczące m.in. rozwoju gospodarczego, sfery duchowej, ekonomii, tożsamości narodowej i religijnej, gwarancji bytu, jak również wpływu człowieka na środowisko naturalne, nadmiernej konsumpcji oraz patologicznych zjawisk społecznych. Klasyfikację zagrożeń można przedstawić dzieląc je na zagrożenia pierwotne i wtórne, co ilustrują tabele 1 i 2.

Tabela 1. Zagrożenia pierwotne

Lp.	Rodzaj zagrożenia	Przykład zagrożenia
1.	Naturalne	Woda, powietrze, ogień, ziemia, kosmos
2.	Techniczne	Komunikacyjne, technologiczne, budowlane, komunalne
3.	Militarne	Bezpośrednie użycie sił zbrojnych, akty terroru
4.	Nadzwyczajne zagrożenia środowiska	Niektóre zdarzenia z zagrożeń technicznych i militarnych o charakterze antropomorficznym

Źródło: R. Jakubczak, *Obrona narodowa w tworzeniu bezpieczeństwa III RP*, Dom Wydawniczy BELLONA, Warszawa 2003.

Tabela 2. Zagrożenia wtórne

Lp.	Rodzaj zagrożenia	Przykład zagrożenia
1.	Egzystencji człowieka	Masowe zgony, głód, epidemie i pandemie
2.	Społeczne	Patologie społeczne, tj. przestępczość, narkomania, prostytutcja, masowe bezrobocie
3.	Naruszenie równowagi biologicznej	Nadmierny przyrost fauny i flory
4.	Masowe straty	Zniszczenie lub długotrwałe skażenie środowiska naturalnego

Źródło: R. Jakubczak, *Obrona narodowa w tworzeniu bezpieczeństwa III RP*, Dom Wydawniczy BELLONA, Warszawa 2003.

Przestępstwa rozbójnicze to obecnie jedne z najgroźniejszych i najczęściej popełnianych w Polsce przestępstw, skierowane są przeciwko mieniu, a jednocześnie godzące w wartości takie jak wolność i zdrowie¹⁵.

Patologie społeczne mają złożony charakter i często są ze sobą powiązane, tworząc błędne koło wykluczenia społecznego oraz marginalizacji. Wzrost takich zjawisk świadczy o głębszych problemach strukturalnych, które wymagają kompleksowych strategii społecznych i prewencyjnych. Istotne jest, aby działania podejmowane przez państwo oraz organizacje pozarządowe były skoordynowane i oparte na rzetelnej analizie przyczyn tych zjawisk.

Przestępczość to zjawisko obecne od zawsze, a jej całkowite wyeliminowanie nigdy nie zostało osiągnięte. Uwarunkowania cywilizacyjne decydują o skali tego problemu, a skuteczna walka z przestępczością wymaga także zmiany czynników kulturowych, które sprzyjają jej rozwojowi, takich jak ubóstwo czy bezrobocie. Reakcje społeczne na przestępczość bywają zróżnicowane; wielu ludzi uważa, że jedynie państwo odpowiada za zwalczanie przestępczości poprzez działania policji i sądów. Jednak dostrzegając ograniczoną efektywność tych instytucji, pojawiają się propozycje usprawnienia egzekwowania prawa karnego. To często rodzi poczucie dezorientacji i trudności w adaptacji do zmieniających się warunków. W analizie przestępczości z punktu widzenia bezpieczeństwa publicznego warto zadać pytanie, kto generuje zagrożenie. Przestępstwa wpływają zarówno na jednostki, jak i środowisko oraz stanowią istotne ryzyko dla ładu społecznego i bezpieczeństwa wspólnoty.

Zagrożenia związane z bezpieczeństwem publicznym dotyczą przede wszystkim powszechnego interesu państwa, jego celów oraz struktury społeczno-politycznej i gospodarczej. Oznacza to negatywny wpływ na jakość życia społeczności niezależnie od tego, czy zagrożone jest ogół obywateli, czy pojedyncze osoby. W tym kontekście źródło niebezpieczeństwa i motywacja sprawcy – czy jest to działanie, czy zaniechanie – mają mniejsze znaczenie. Kluczową rolę odgrywa tu ochrona przed zamachami na fundamentalne dobra, takie jak życie, zdrowie czy mienie. Szerzej ujmując, bezpieczeństwo publiczne oznacza sytuację, w której żadnemu obywatelowi ani podmiotowi nie grozi zakłócenie codziennego funkcjonowania społeczeństwa.

Współczesność, czyli XXI wiek, charakteryzuje się złożonymi formami przestępczości obecnymi zarówno lokalnie, jak i globalnie. Wyzwaniami dla bezpieczeństwa są nie tylko przestępstwa wynikające z problemów społecznych – takich jak alkoholizm, uzależnienia narkotykowe, prostytutcja, przemoc domowa czy samobójstwa – lecz również działalność zorganiz-

15 K. Kardis, Y. Pauliuchuk, *Zagrożenia mające wpływ na bezpieczeństwo społeczne państwa*, „Współczesne problemy zarządzania. Bezpieczeństwo publiczne”, Zeszyt nr 12, 2018, s. 36.

wanych grup przestępczych oraz akty terroryzmu. Alkoholizm należy do najgroźniejszych patologii społecznych; coraz więcej osób uzależnia się wskutek nadmiernego spożywania alkoholu, co prowadzi do poważnych zagrożeń dla bezpieczeństwa osobistego i otoczenia. Pod wpływem alkoholu ludzie dopuszczają się czynów, których nie popełniliby w stanie trzeźwości, w tym przemocy wobec bliskich oraz nieodpowiedzialnej jazdy samochodem, narażając siebie i innych na niebezpieczeństwo.

Przestępczość związana z narkotykami jest ściśle powiązana z ich użyciem, co niesie za sobą konsekwencje zdrowotne. Handel narkotykami ma związek z innymi formami przestępczości, takimi jak handel ludźmi, prostytutka, agresja, przestępczość zorganizowana. Uzależnieni często dopuszczają się przestępstw lub podejmują zachowania autodestrukcyjne, aby zdobyć narkotyki. Do dzisiejszych źródeł zagrożeń dla bezpieczeństwa publicznego należą wysokie bezrobocie, nierówności ekonomiczne, rosnąca migracja, marginalizacja grup społecznych, osłabienie więzi społecznych, niedostateczna kontrola oraz nieskuteczna realizacja programów przeciwdziałających patologiom społecznym. Choroby społeczne stanowią poważne wyzwanie dla każdego kraju, dlatego kluczowym aspektem jest skuteczna profilaktyka.

Wpływ patologii społecznych na bezpieczeństwo publiczne

Patologia społeczna stanowi złożony problem występujący od dawna w społeczeństwach. Przejawia się poprzez destrukcyjne zjawiska, takie jak przestępczość, dewiacje seksualne, prostytutka, pornografia, przemoc interpersonalna, uzależnienia oraz zachowania samobójcze. Wskazane przykłady nie wyczerpują pełnego katalogu zagrożeń dla bezpieczeństwa publicznego. Patologia społeczna obejmuje działania generujące niepokój społeczny oraz szkodliwe skutki dla jednostek i środowiska. Zjawiska te są obecne we wszystkich obszarach życia społecznego i gospodarczego, dotyczą różnych grup społecznych i pozostają ściśle powiązane z rozwojem społeczności lokalnych. Konsekwencje patologii społecznej mają bezpośredni, negatywny wpływ na jednostki oraz ich otoczenie społeczne.

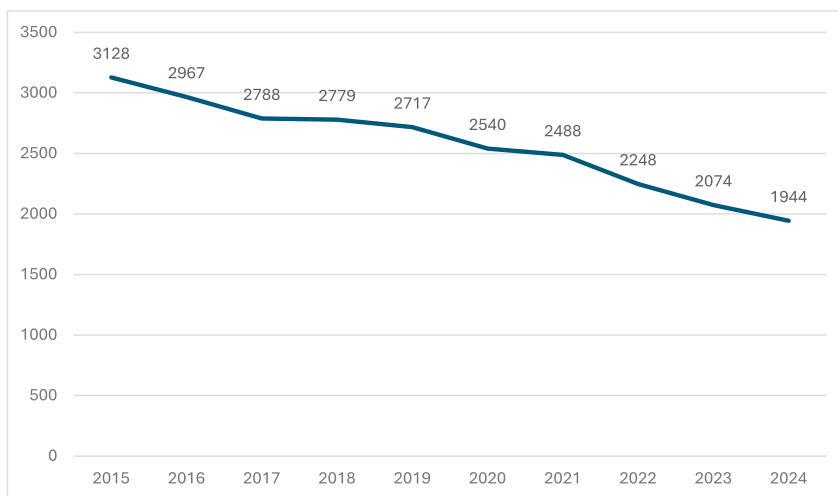
Literatura przedmiotu wskazuje na szereg społeczno-ekonomicznych uwarunkowań powstawania patologii, do których zalicza się: ubóstwo, wzrost demograficzny, nieodpowiednie warunki mieszkaniowe, bezrobocie, zanikanie tradycyjnych wartości, rosnącą rolę mediów masowych, dysfunkcjonalność systemów społecznych oraz niewydolność instytucji edukacyjnych¹⁶. Skuteczna walka z patologią społeczną wymaga uwzględnienia genezy zachowań dewiacyjnych, często wynikających z frustracji związanej z porównywaniem własnej

16 K. Stępień, *Wybrane zjawiska patologii społecznej w aspekcie zagrożeń bezpieczeństwa społecznego*, „Przegląd Polityczny”, Nr 1(129), 2018, s. 95.

sytuacji z innymi osobami, deficytów finansowych lub braku prawidłowych wzorców rodzinnych.

Profilaktykę działań patologicznych należy rozpoczynać na najwcześniejszych etapach życia, realizując ją we współpracy placówek oświatowych, pedagogów i psychologów z ośrodkami pomocy społecznej. Istotną rolę odgrywa prezentowanie alternatywnych modeli zachowań, motywowanie do zmiany postaw oraz zachęcanie do nauki poprzez ukazywanie jej długofalowych efektów. Wskazane jest także zapewnienie dzieciom i młodzieży konstruktywnych form organizacji czasu wolnego. Natomiast w przypadku osób dorosłych rekomendowane są podejmowanie terapii, aktywizacja zawodowa oraz zmiana środowiska funkcjonowania. Programy terapeutyczne i odwykowe wspierają wychodzenie z uzależnień, kształtowanie prospołecznych nawyków oraz rozwijanie twórczych relacji interpersonalnych.

Alkoholizm stanowi istotne zagrożenie dla bezpieczeństwa publicznego. Spożywanie alkoholu przed prowadzeniem pojazdów jest jednym z głównych czynników powodujących wypadki drogowe, gdyż alkohol negatywnie wpływa na zdolności poznawcze, percepcję oraz sprawność motoryczną. Poniżej dla lepszego zobrazowania problemu przedstawiono wypadki drogowe z udziałem użytkowników dróg będących pod działaniem alkoholu w latach 2015–2024.

Wykres 1. Wypadki drogowe z udziałem użytkowników dróg będących pod działaniem alkoholu w latach 2015–2024.

Źródło: Wypadki drogowe w Polsce w 2024 roku, Komenda Główna Policji, Biuro Ruchu Drogowego, Warszawa 2025, s. 63.

Osoby kierujące pod wpływem alkoholu są w większym stopniu narażone na utratę kontroli nad pojazdem. Ponadto konsumpcja alkoholu może zwiększać

poziom agresji, co związane jest z zaburzeniami funkcjonowania mózgu – skutkuje to nieprawidłową oceną sytuacji, brakiem kontroli impulsów i eskalacją konfliktów zarówno w środowisku domowym, jak i publicznym. Alkoholizm niesie również konsekwencje zdrowotne, takie jak uszkodzenie narządów wewnętrznych, w tym serca, wątroby czy mózgu.

Narkomania również wywiera znaczący wpływ na bezpieczeństwo publiczne, często współwystępując z przestępczością. Przestępstwa popełniane przez osoby uzależnione mogą obejmować kradzieże, napady, handel substancjami psychoaktywnymi oraz przemyt, czego skutkiem jest destabilizacja społeczności. Zażywanie narkotyków stwarza także zagrożenie zdrowotne – szczególnie stosowanie zakażonych igieł, które zwiększa ryzyko chorób takich jak HIV/AIDS czy wirusowe zapalenie wątroby. Dodatkowo, przedawkowanie środków odurzających może prowadzić do śmierci, a środowiska osób uzależnionych często charakteryzują się wysokim poziomem konfliktów i przemocy o podłożu terytorialnym lub związanym z dystrybucją substancji.

Przestępczość stanowi bezpośrednie zagrożenie dla życia, zdrowia i mienia obywateli. Czynności przestępcze, jak napady, rozboje czy inne akty przemocy, przekładają się na utratę poczucia bezpieczeństwa oraz zaufania społecznego. Skutki ekonomiczne obejmują znaczne koszty postępowań sądowych, rehabilitacji i rekompensat dla poszkodowanych oraz mogą wpływać negatywnie na rozwój gospodarczy i turystykę poprzez zniechęcanie inwestorów.

Wpływ sekt i subkultur na bezpieczeństwo publiczne bywa złożony i zależy od specyficznego kontekstu. Niektóre grupy mogą promować radykalne ideologie, które oddziałują destabilizująco na otoczenie społeczne. Działalność tych organizacji może polegać na ukrywaniu przestępczości, organizacji nielegalnych przedsięwzięć lub promowaniu zachowań autodestrukcyjnych, w tym samookaleczeń czy prób samobójczych. Izolacja tych społeczności utrudnia monitorowanie ich działalności i może prowadzić do nasilenia patologii w ich obrębie.

Patologie społeczne wywierają znaczący wpływ na bezpieczeństwo publiczne, przyczyniając się do destabilizacji, konfliktów oraz wzrostu przestępczości. Kluczowym czynnikiem determinującym poziom bezpieczeństwa jest przestępczość, na którą wpływ mają zjawiska takie jak ubóstwo, bezrobocie, nierówności społeczne i uzależnienia. Osoby znajdujące się w niekorzystnej sytuacji społecznej często decydują się na działalność przestępczą jako sposób na zapewnienie sobie środków do życia.

Zachowania dewiacyjne oddziałują wieloaspektowo na bezpieczeństwo publiczne. Przestępczość generowana przez patologie społeczne stanowi poważne zagrożenie dla społeczeństwa – osoby dotknięte ubóstwem, bezrobociem czy wykluczeniem są szczególnie narażone na udział w przestępstwach.

Brak perspektyw życiowych, ograniczony dostęp do edukacji oraz legalnych źródeł dochodu zwiększają ryzyko zwrócenia się ku działalności przestępczej. Do najczęściej obserwowanych form przestępczości należą kradzieże, handel narkotykami, przemoc domowa czy terroryzm.

Uzależnienia od substancji psychoaktywnych również stanowią istotny czynnik wpływający na bezpieczeństwo publiczne. Osoby uzależnione niejednokrotnie dopuszczają się przestępstw w celu zdobycia środków na zaspokojenie nałogu, co skutkuje wzrostem przestępczości związanej z handlem narkotykami, kradzieżami oraz innymi wykroczeniami. Ponadto, uzależnienia prowadzą do licznych problemów zdrowotnych i społecznych, w tym przedawkowań, zakażeń (np. wirusem HIV/AIDS, WZW typu C) oraz zaburzeń funkcjonowania społecznego. Problemy ze zdrowiem psychicznym mogą również stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa publicznego, zwłaszcza gdy osoby nieotrzymujące adekwatnej opieki wykazują agresywne zachowania lub stają się zagrożeniem dla siebie i otoczenia. Niewystarczający dostęp do wsparcia psychologicznego sprzyja występowaniu sytuacji kryzysowych, w tym samobójstw, co ma negatywne konsekwencje społeczne.

Patologie społeczne przyczyniają się również do destabilizacji ładu społecznego poprzez wywoływanie konfliktów wynikających z nierówności, braku równego dostępu do zasobów, korupcji i deficytu sprawiedliwości społecznej¹⁷. Skutkiem tego mogą być protesty, zamieszki oraz inne formy niepokoju społecznych, które negatywnie wpływają na stabilność państwa.

Aby skutecznie przeciwdziałać patologiom społecznym i związanym z nimi zagrożeniom dla bezpieczeństwa publicznego, konieczne jest wdrażanie działań wielowymiarowych. Kluczową rolę pełnią polityka społeczna, szeroko pojęta edukacja, zapewnienie dostępu do opieki zdrowotnej i wsparcia społecznego, a także walka z ubóstwem i promowanie równości. Zasadnicze znaczenie ma także wspieranie instytucji odpowiedzialnych za ład i porządek publiczny, celem efektywnego zwalczania przestępczości i wzmacniania poczucia bezpieczeństwa społecznego.

Współczesne realia, charakterystyczne dla XXI wieku, charakteryzują się obecnością różnorodnych zagrożeń, począwszy od przestępstw wynikających z patologii społecznych, takich jak uzależnienia, przemoc domowa czy samobójstwa, aż po zorganizowaną przestępczość i terroryzm. Odpowiedzialność za ochronę praw obywateli, zawartych między innymi w art. 5 Konstytucji RP, spoczywa na wielu wyspecjalizowanych instytucjach stojących na straży bezpieczeństwa, wolności oraz dziedzictwa narodowego.

17 Z. Ciekankowski, *Patologie zagrożeniem bezpieczeństwa społecznego w Polsce*, „Doctrina. Studia społeczno-polityczne”, tom 12, nr 12, 2015, s. 6.

Bezpieczeństwo publiczne to dynamiczny proces obejmujący ochronę życia, zdrowia, mienia oraz spełnienie kluczowych potrzeb egzystencjalnych i rozwojowych człowieka¹⁸. Wymaga on systematycznego monitorowania zagrożeń, przeciwdziałania zachowaniom dewiacyjnym oraz stosowania skutecznych metod prewencyjnych. Kompleksowe podejście do zapobiegania patologiom społecznym i ich następstwom pozostaje warunkiem niezbędnym dla utrzymania stabilności, spokoju i bezpieczeństwa publicznego.

Podsumowanie

Patologie społeczne stanowią jeden z kluczowych czynników destabilizujących bezpieczeństwo publiczne w Polsce, wpływając zarówno na funkcjonowanie jednostek i społeczności lokalnych, jak i na efektywność instytucji odpowiedzialnych za utrzymanie ładu i porządku. Analiza zgromadzonego materiału wskazuje, że zjawiska takie jak alkoholizm, narkomania, przestępczość, przemoc, marginalizacja czy zaburzenia zdrowia psychicznego są ze sobą wzajemnie powiązane i często występują w środowiskach dotkniętych problemami ekonomicznymi, społecznymi i kulturowymi. Ich oddziaływanie ma charakter wielowymiarowy – prowadzą do wzrostu przestępczości, naruszenia norm prawnych i społecznych, obniżenia jakości życia, wzrostu kosztów społecznych oraz spadku poczucia bezpieczeństwa obywateli.

Wnioski z przeprowadzonej analizy potwierdzają hipotezę, że patologie społeczne w istotny sposób podważają stabilność bezpieczeństwa publicznego i wymagają kompleksowych działań ze strony państwa, samorządów oraz instytucji społecznych. Skuteczne przeciwdziałanie tym zjawiskom wymaga podejścia systemowego, obejmującego profilaktykę, wsparcie psychologiczne i terapeutyczne, aktywizację społeczną, poprawę jakości edukacji oraz wzmocnienie współpracy międzyinstytucjonalnej. Kluczowe znaczenie ma również racjonalna i konsekwentna polityka państwa wobec źródeł zagrożeń, w tym przeciwdziałanie ubóstwu, wykluczeniu społecznemu i nierównościom, które często stanowią podłoże dla rozwoju patologii.

W świetle powyższych ustaleń należy stwierdzić, że budowanie stabilnego i odpornego systemu bezpieczeństwa publicznego wymaga nie tylko skutecznych działań instytucji porządku publicznego, lecz przede wszystkim długofalowych strategii społecznych, edukacyjnych i zdrowotnych, które pozwolą minimalizować czynniki generujące patologie społeczne. Tylko interdyscyplinarne, skoordynowane i konsekwentnie realizowane działania mogą przyczynić się do trwałego ograniczenia zjawisk dewiacyjnych i wzmocnienia bezpieczeństwa publicznego w Polsce.

18 K. Wardin, *Terroryzm, zagrożeniem dla bezpieczeństwa wewnętrznego państwa*, „Bezpieczeństwo – zeszyty naukowe Wyższej Szkoły Administracji i Biznesu”, zeszyt 13, Gdynia 2010, s. 30.

Bibliografia

1. Bonisławska B., *Współczesne zagrożenia dla bezpieczeństwa publicznego*, „Zeszyty Naukowe WSEI seria: ADMINISTRACJA”, 2(1/2012), 2012.
2. Bolesta S., *Pojęcie porządku publicznego w prawie administracyjnym*, „Studia prawnicze”, Nr 1 (75), 1983.
3. Ciekankowski Z., *Patologie zagrożeniem bezpieczeństwa społecznego w Polsce*, „Doctrina. Studia społeczno-polityczne”, tom 12, nr 12, 2015.
4. Fleszer D., Małysa K., *Bezpieczeństwo publiczne i jego konstytucyjne znaczenie*, „Roczniki Administracji i Prawa”, XXIV, z. 1, 2024.
5. Jakubczak R., *Obrona narodowa w tworzeniu bezpieczeństwa III RP*, Dom Wydawniczy BELLONA, Warszawa 2003.
6. Kaczmarek J., Łepkowski W., Zdrozdrowski B. (red.), *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, AON, Warszawa 2018.
7. Kardis K., Pauliuchuk Y., *Zagrożenia mające wpływ na bezpieczeństwo społeczne państwa*, „Współczesne problemy zarządzania. Bezpieczeństwo publiczne”, Zeszyt nr 12, 2018.
8. Kuc B., Ścibiorek Z., *Zarys metodologii nauk o bezpieczeństwie*, Toruń 2018.
9. Majer P., *Ustawy polskiej policji, Źródła z komentarzem*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2007.
10. Mączyński M., *Samorząd terytorialny a ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego na szczeblu lokalnym*, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 1998.
11. Mroczo F., *Problemy bezpieczeństwa i porządku publicznego*, „Refleksje społeczno-gospodarcze”, nr 14, 2010.
12. Pieprzny S., *Ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego w prawie administracyjnym*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2007.
13. Pikulski S., *Podstawowe zagadnienia bezpieczeństwa publicznego. Prawne i administracyjne aspekty bezpieczeństwa osób i porządku publicznego w okresie transformacji ustrojowo – gospodarczej*, Olsztyn 2000.
14. *Słownik języka polskiego*, tom 4, Warszawa 2007.
15. Stępień K., *Wybrane zjawiska patologii społecznej w aspekcie zagrożeń bezpieczeństwa społecznego*, „Przegląd Policyjny”, Nr 1(129), 2018.
16. Zieliński A., *Bezpieczeństwo publiczne jako podstawowy obowiązek państwa ze szczególnym uwzględnieniem roli policji w tym obszarze działań*, Nr 3/2017, 2017.
17. Wiśniewski B., *Bezpieczeństwo publiczne [w:] Bezpieczeństwo wewnętrzne RP*, Warszawa 2004.
18. Wardin K., *Terroryzm, zagrożeniem dla bezpieczeństwa wewnętrznego państwa*, „Bezpieczeństwo – zeszyty naukowe Wyższej Szkoły Administracji i Biznesu”, zeszyt 13, Gdynia 2010.
19. *Wypadki drogowe w Polsce w 2024 roku*, Komenda Główna Policji, Biuro Ruchu Drogowego, Warszawa 2025.